

Vicdan özgürlüğü idealinin güçlenmesi, Birleşik-Amerika ve Fransa İhtilallerinden sonra, devletçilikte Laikliğin doğmasına yolaçmıştır. Böylece Birleşik-Amerika'da 1776 yılında: "İnsan Hakları Bildirisi", Fransa'da da: 1789 yılında: "İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi" adlarıyla yürürlüğe girmiş olan anayasalar, insanseverlik idealinin devletçe benimsenmesinin ve teokratik devletin yıkılmasının temel belgeleri olmanın niteliğini taşımaktadırlar.

Yukarda açıklanan bütün bu uğraşlara rağmen insanlık, özgür vicdan konusunda henüz varılması özlenen aşamalara ulaşmış değildir. Vicdan özgürlüğünün, biraz da Latinlerin: "per aspera ad astra", yani: "Savaşla Zafere!" özdeyişindeki gerçekte yer almış olduğunun gözden uzak tutulmaması gerektiği kanısındayım; ve böylesine bir savaşın elindeki tek silâhin ise, sadece akıl gücü olduğuna inanıyorum.

İnsanları Aydınlatanlar:

LUDWIG Van BEETHOVEN

1770 - 1827

Halil İbrahim GÖKTÜRK

O dünya seslerini duymadığı halde, uzay boşluğundaki sonsuz ve dingin senfonik melodiyi duyan ve onu kardeşlerine iletmeye uğraşan bir insanogludur.

Yaşlı takvim, XVIII'inci yüzyıldan daha yetmiş yıl geçtiğini gösterir: günümüz Batı Almanya'sının Başkenti Bonn'da bir çocuk dünyamıza doğar. Ne gariptir ki o zamanda Bonn, yine böyle bir rastlantıyla Kolonya Başpiskoposluğunun Başkentidir. Orta halli müzisyen bir aileden gelen Beethoven, dinsel ve siyasal yönlerden karmakarışık bir ortamın içinde bulur kendini. Almanya bölük, pörçük ve darmadağıniktir. Bonn'un Piskopos prensi Mäximilien Franz, kendi ülkesinde düşünce özgürlüğü yanlısı olarak ilk üniversiteyi açan bir Taçlı'dır. Beriyan-da halk, Fransız Devriminin öncesi ve sonrasındaki olaylarla demokratik yönetim ve özgürlük özlemi içinde yanmaktadır. Küçük san'at yofcusu, henüz onbir yaşındayken ilkokul aşaması sayılan bir kursu bitirir. fakat öğrenimini daha fazla sürdürme olanağı bulamaz. Artık yaşamını kendi kazanmak zorundadır. Ailece, oğul'un da babası gibi bir müzik san'atçısı olması kararlaştırılır. Doğaldır ki ilk hocası babası olur.

Büyük Devrim'in arifesinde tüm Avrupa ve Kolonya, sınır tanımaz bir akımın saldırısına uğrar: bu bir kültürel çeviri akımıdır. Nitekim Lâtin ve Yunan klasikleri, Milton ile Shakespeare'in eserleri peşpeşe Almancaya çevrilir. Hepsı de yerli şair Goethe, Schiller ve Mathison'un şiirleriyle beraber elden ele dolaşırlar. Duygulu genç san'atçı adayı, onyedı yaşında

müzik ve kültür çalışmalarını sürdürmek üzere Viyana'ya gider. Hemen arkasından dünyadaki en değerli varlığı annesini bir hastalık sonucu yitirir. O sıralar Amerika'da bağımsızlık savaşları verilir. Fransa'da Krallıkla Bastille yıkılır ve Cumhuriyet ilân olunur. Genç Beethoven'in üniversite yılları, siyasal akımlarla beraber çağdaş kültür ve san'at çevrelerince de beslenmektedir. Şimdi o da Washington, Lafayette ve Napolyon gibi insan hak ve özgürlüklerine susamış ve onların elde edilmesi için gönülden savaşa inanmıştır. Esasen bir san'atçının hayal ve ülküsü, tutsak uluslara bir kurtarıcı ve örnek yaratmaktır. İşte ilk bestesinin şiiri: "Özgür Adam" başlığını taşır ve: "Kimdir özgür adam sayılan? Yalnız kendi iradesine dayanan. Zalimin keyfine hiç yaramayan", dizeleriyle sürer gider. Yaş yirmi ikiyi bulunca "Ren" bölgesinden büsbütün koparak Viyana'ya yerleşir. Müziğin sesler dünyasında yeni yaratıcılık yılları başlamıştır. Düşünsel bir yüceliş içinde T'inciden başlayarak benzersiz senfonilerini birbiri ardına sıralar. Hatta 3 Nolu "Eroica" senfonisini, çağın kahramanı Napolyon'a, yüzyılın bitimine iki yıl kala adıyla sunar. Ama O fatih'in adı, zamanla "Kahraman"dan "despot"a dönüşüncü bu sunuş eserin başından silinir. Yerine tüm insanları, zorbalık yönetiminden kurtaracak "Bilinmeyen Kahraman"a adanır.

Beethoven'in Avusturya'da geçen 35 yıllık yaratma dönemi, insanlığın kişisel özgürlük ve aydınlık uğrunda verdiği sayısız savaşların yoğun bir kesitine rastlar. Zamanında yaygın bir Mozart

ve Haydn etkisi vardır. Halbuki O'nun kişisel üslubunda beliren insancıl ve felsefi görüşler Tanrısal seslere bürünür... oradan kesin bir açıklıkla gönül kulaklarına kavuşur. Eski gözle sesler artık ortalıktan silinir... ama kendisiyle dış dünyası arasına kalın bir duvar çekilmektedir. San'atçı toplumdan ve kişilerden kaçarak kendi öz dünyasına çekilir. En acısı, yarattığı eşsiz melodileri duyamaz bile... sağırlaşma gittikçe artar.

Ondokuzuncu yüzyılın başlarında Osmanlı Padişahı II. Mahmut'tur. Dönemin tarihçisi Hammer, Viyana'da Beethoven'le tanışır. Türkiye, İran ve Hindistan'ı kapsayan doğu tarihi, edebiyatı ve felsefesiyle ilgilenir. Doğu eserleri ve Mehter müziğinden esinlenerek 4 Türk Marşı bestelediğini bir notunda belirtmektedir. Ayrıca dostu filozof Kant'ın şu cümlesini bir mektubunda: "İçimizde ahlâkın kanunu ve üstümüzde yıldızlı sema" diye yineler. Schiller'in "Neş'eye

Sarkı" adlı şiirini metin seçtiği son bölüm koro'suyla 9'uncu senfoni yeryüzüne bıraktığı kardeşliğin ölmaz armağanlarından biridir. Bu büyük san'atçı bundan 151 yıl önce 26 Mart günü yaşama gözlerini yumdu. Çoğu acılarla geçen 56 yıllık bir ömür sona ermişti, daha "Ölmez Sevgili"sini bile açıklamaya zaman bulamadı...

Viyana'daki taze mezar çevresinde toplaşan sevenlerine bir şair dostu şöyle sesleniyordu: "Şu karmakarışık zamanda, eğer gönüllerimizde birazcık birleşme duygusu varsa, O'nun kabri başında toplanalım.. ve düşünelim ki; aşıklarla kahramanlar, san'atçılarla peygamberler niçin yaratılmışlardır? Zira, şu yıkık ve zavallı insanlar, kendilerine dönsünler ve nereden gelip nereye gittiklerini anlansınlar diye..." (*).

(* Cevad Memduh Altar'ın "Beethoven" adlı değerli inceleme eserinden yararlanılmıştır. Teşekkür borçluyuz.

YENİDEN ROMANTİZM'E DÖNÜŞ

Hüner TUNCER

Yeniden doğaya dönmek; iyiliğe, güzelliğe, doğruluğa yönelmek! Maddenin yerini ideallerin, umutların aldığı bir dünyada yaşayabilmek! İşte, günümüz insanının aradığı, arzulanacağı ve amaçladığı bir varolabilme ortamı!

Psikologların ve sosyologların dediğine göre, dünyada "yeni romantizm" akımına kendini kaptıranların sayısı bir çığ gibi büyümekte. 1960'lardan beri pek revaçta olan, duygusallığın her türlüşününün küçümsenmesi olayı, pek yakında unutulmuşluğun derinliklerine gömülecekmış gibi gözüküyor.

Birkaç yıldan beri belirtileri şurada burada gözükten romantizm ve duygusallık akımının tohumları bugün artık toplumun her kesitinde yeşermeye, etkileri de yaşantımızın her alanında hissedilmeye başlamıştır. Örneğin, kulakları âdeta sağır edici hızlı müziğin yerini yavaş yavaş kalplere hitap eden romantik müziğin nağmeleri almakta; aynı eğilim danslarda da görülmektedir. Bugün Amerika Birleşik Devletleri'nin birçok dans salonunda, On-yedinci ve On-sekizinci Yüzyıl danslarının yapıldığını görmek mümkündür. Yeni romantik akım kadınların giyinişlerini de etkilemekten geri kalmamıştır. Artık giysilerde katı çizgiler yerini, daha yumuşak ve kadınsı çizgilere bırakmaktadır.

Romantik akım sanat ve yazı dünyasına da girmiş; duygusal yönü ağır basan roman ve hikâyeler, filmler, tiyatro yapıtları, opera ve baleler en geniş okuyucu, dinleyici ve seyirci kitlesini kendine çekmeye başlamıştır.

Bütün bunlar neyi göstermektedir, neyi vurgulamaktadır? Belki, çağımızın ileri teknoloji düzeyi karşısında giderek yalnızlığa itilen insanların bu duruma tepkisini; belki de, savaşlar, kavga ve çatışmalardan yılan, yorulan bir dünyanın sessiz direnişini...

İleri teknoloji, insanlar ister istemez yalnızlığa ve bencillığe sürüklemiştir. Yalnızlık ve bencillik, bunlar kanımca, çağımızın apansız hastalıklarıdır; özellikle, genç insanları yıpratın, yıldırın, bezdiren hastalıklar! Aşk, iyilik, güzellik, doğruluk gibi duygularla alay eden, doğadan gittikçe uzaklaşan ve çağdaş teknolojinin âdeta birer kölesi olan gençler, zamanla ailelerinden ve toplumdaki kopmakta ve çevreleriyle yabancılaşmaktadır. İşte, içinde yaşadıkları toplumla yabancılaşan bu gençleri yeniden topluma kazanabilmek, ancak bunların körleşen duygularını yeniden canlandırabilmek ve mekanikleşen kalp vuruşlarına bir insanlık kazandırabilmek mümkün olacaktır.

Dünyamız günümüzde her an patlamaya hazır bir yanardağ durumundadır. Bu durum, pek